

Peter Špilák – Slovenská suita pre miešaný zbor a sláčikový orchester. Autoreflexia

PETER ŠPILÁK

C

Zborové kompozície v mojej tvorbe majú veľmi silné zastúpenie. Dôvodov prečo sa aktívne venujem zborovej tvorbe je niekoľko. Zborový spev bol s našou rodinou veľmi spätý. Moja stará mama, ako aj mama, dlhé roky spievali v speváckych zboroch a ako dieťa som často navštevoval ich koncerty a tak vznikali prvé moje kontakty so zborovým umením. Po nástupe na vysokú školu som začal spievať v zbere aj ja. Na Fakultu humanitných vied Katedru hudby v Banskej Bystrici prišiel v tom čase učiť mladý zborový dirigent, ktorým je dnes už uznávaným docentom v oblasti zborového umenia doc. Mgr. art. et Mgr. art. Štefan Sedlický, ArtD. Spevácky zbor, ktorý na katedre vznikol sa veľmi rýchlo etabloval v domácom aj medzinárodnom priestore ako jeden z najlepších vysokoškolských speváckych zborov. Zároveň som ešte počas štúdií začal spievať v banskobystrickom speváckom zbere Hron, ktorý viedol môj spolužiak z FMU AU. Zároveň som začal navštevovať aj jeden z najstarších speváckych zborov na Slovensku – Spevácky zbor slovenských učiteľov, ktorý dirigoval a aj dodnes diriguje spomínaný doc. Štefan Sedlický.

Tak toto boli základné momenty, ktoré ma priviedli k zborovému umeniu a už bola len otázka času, kedy sa zborovým skladbám začnem venovať aj ako skladateľ.

Moja zborová tvorba obsahuje sklady rôzneho charakteru a žánru, pre rôzne zborové obsadenia. Najpočetnejšiu skupinu

tvoria skladby, ktoré sú umeleckým spracovaním ľudových piesní. Pieseň sa mi stáva len východiskovou hudobnou materiálou pre ďalšie spracovanie. Vyberám prvky, ktoré sú špecifické pre danú ľudovú pieseň a dávam ich do nových hudobných vzťahov.

Moju zborovú tvorbu môžeme rozdeliť na: **Miešané zbory:**

- Dies Irae
- Kde si bola (umelecké spracovanie dvoch ľudových piesní Kde si bola a Bodaj by vás vy mládenci)
- Anča čierna
- Čože je to za krásne vtáča
- Ave Mária
- Od Oravy dážd' ide
- Dve koledy

Mužské zbory:¹

- Dies irae pre mužský zbor (skladba bola písaná pre Spevácky zbor slovenských učiteľov na celosvetovú súťaž Neuschachtel Švajčiarsko, kde zbor získal ocenenie za interpretáciu)
- Išeu Macek
- Keď ma srdce bolí
- Na košickej turni
- Otčenáš pre mužský zbor a detský dvojhlas

Ženské zbory:

- Kukurička strapatá
- Impresion (povinná skladba pre ABB)
- Ara more pašalma

9

Vokálno-inštrumentálne:

- Dve vianočné pre zbor a sláčikový orchester (premiérovane ŠKO, 2013)
- Slovenská suita pre zbor a sláčikový orchester

Slovenská suita pre zbor a sláčikový orchester (2014)

Slovenská suita je kompozíciou, ktorá vznikla na objednávku Medzinárodného festivalu zborového umenia Voca Magna Žilina 2014, ktorého umeleckým riaditeľom je doc. Mgr. art. Štefan Sedlický, ArtD. Podmienkou bolo vytvoriť skladbu pre miešaný zbor a orchester v trvaní do 30 min. Po úvahách nad koncepciou skladby, som sa rozhodol vytvoriť skladbu, v ktorej silným inšpiračným zdrojom bude slovenská hudobná tradícia reprezentovaná slovenskou ľudovou piesňou.

Pri tvorbe diela s takouto tematikou bolo potrebné vyriešiť prvý a základný moment, ktorým bola požadovaná dĺžka diela, nakoľko ľudové piesne sú všeobecne kratšie. Logicky z toho vyplýva, že bolo potrebné spojiť niekoľko ľudových piesní dokopy. V tomto momente uvažovania nad realizáciou diela sa však vyskytla druhá otázka ako spojiť tieto piesne, aký kľúč nájsť, aby vybrané ľudové skladby vytvárali homogénny hudobný celok a to nielen na základe svojej podstaty, teda že sú ľudovými piesňami. Po dlhšom uvažovaní, som sa rozhodol, že svoju suitu postavím na vytvorení toho najbanálnejšieho ale zároveň najkrajšieho ľudského príbehu – príbehu lásky. Spojil som vybrané ľudové piesne, ktoré svojim obsahom hovoria o spoznaní sa dvoch mladých ľudí, zamilovaní sa a celý úbozný príbeh sa ukončí svadbou.

V skladbe som po podrobnom hľadaní spojil týchto osem ľudových piesní

- Hrajte mi husličky z javora
- Hore slnko hore
- Zhaľamoje kosi
- Dievčatko oravskô
- Od Oravy dážď ide
- Čo še stalo nové

- Čo to za veselie
- Už som sa oženil

Premiéra skladby sa uskutočnila 25. októbra 2014 na Medzinárodnom festivale zborového spevu Voce Magna v Žiline. Dielo odznelo pod taktovkou dirigenta Štefana Sedlického v podaní Štátneho komorného orchestra Žilina a niekoľkých miešaných speváckych zborov. Skrátenú verziu vybraných piesní uviedli 6. októbra 2106 študenti Žilinského konzervatória a štyroch zborov pod vedením Mgr. art. Adama Sedlického. Pri výbere hudobno – výrazových prostriedkov som sa snažil o to, aby nebola výrazne narušená integrita jednotlivých piesní, no zároveň ich spracovať v novom kontexte s výrazovými prvkami súčasných kompozičných techník. V suite sa často objavujú špecifické výrazové prvky, ako: pískanie, tieskanie, dupot, práca s clustrami, ktorými som chcel obsiahnuť farebnú škálu nielen zboru, ale aj orchestra, v záujem čo najpresvedčivejšieho stvárnenia obsahu danej ľudovej piesne. Typické sú aj časté metrické zmeny, ktoré v kontexte tektoniky diela vytvárajú dramatické a hudobne kulminačné plochy. Aby bol dodržaný jeden zo základných znakov suity ako súboru skladieb so stmefujúcim prvkom, tak okrem spoločného znaku, že sa jedná o ľudové piesne, ďalším zjednocujúcim prvkom celej suity je rytmická štruktúra známej detskej riekanky *Kom kom komínár*, v tejto suite *Dú dú pod vodu* (Obr. 1). Rytmus riekanky sa objavuje vo všetkých častiach suity vo významne prepojavacého a modulačného hudobného materiálu (Obr. 2).

Kompozícia začína ženským – sólistickým zvolaním „*Hore dedinu mládenci, idú*“, ktoré následne recitujú ostatné ženy. Postupne sa pripájajú muži s textom „*Hej, či to zvony zvonja, či organy hrajú, či to batizovské, či to batizovské dziefčata spievaju?*“ Zámerom bolo navodenie atmosféry slovenskej veselice. Orchester vstupuje do tohto diania uvádzaním hudobného materiálu v lydickej tónine, ktorá je typická pre mnohé ľudové piesne. Tektonicky tento úsek

vyuští do zborového unisona recitácie riekanky na tóne g1 (*hrajte mi husličky z javora doštičky, radi by tancovať tie moje nožičky*). Celý úvodný úsek vyvrcholí v zborovom tutti s riekankou *Dú dú pod vodu*.. Tento diel je úvodným dielom k celej suite a až skladbou *Hore slnko hore* a *Zhaľamoje kosi* sa otvára samotný príbeh suite.

Nasledujúce dve skladby suite sú ľudovými piesňami trávnicového charakteru, v ktorých pracujem so zvukovou sonórnosťou prostredníctvom využívania clustrových plôch ako v orchestri tak aj v zborových partoch. Ojedinelým výrazovým prostriedkom, prostredníctvom ktorého sa dosahuje zaujímavá zvuková farebnosť je uplatnenie pískania v ženskom zbore, pod ktorým sa v mužskom zbore klenie melodická línia v troj – štvorhlase (Obr. 3).

Vrcholnou časťou celej suite je ľudová pieseň *Od Oravy dážd' ide*. Z hľadiska hudobného spracovania zborových partov sa jedná o najkomplikovanejšiu časť suite. Je to dané aj tým, že táto ľudová pieseň existuje aj v a'capela verzii². Pre spracovanie tejto piesne je charakteristická metrická zmena (Obr. 4) v poslednej slohe piesne,

čo z hľadiska hudobnej stavby vytvorí výrazne kulminačnú plochu vyvrcholujúcu do výrazného ff sláčikových nástrojov s rytmickou štruktúrou riekanky *Dú dú pod vodu* (Obr. 5).

Po tejto časti nasledujú dve ľudové piesne pokojného, lyrického charakteru – *Čo še stalo nové a Čo to za veselie*. Intimite obsahu piesní zodpovedá aj ich spracovanie. Pre obe skladby sú charakteristické dlhé melodické, cantabilné línie v sláčikových nástrojoch nad ktorými spieva zbor melódiu v unisone (Obr. 6), alebo v ženskom trojhlasie podporenú sonornými zborovými plochami postavených na navrstvovaní plôch zložených z intervalov v a m2 (Obr 7).

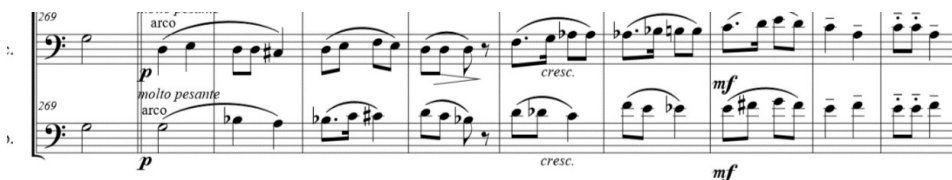
Skladbu uzatvára ľudová pieseň *Už som sa oženil*, ktorá je nielen hudobným vyvrcholením celej suite, ale kompozíciu uzatvára aj po stránke obsahovej a dejovej. Na zvýraznenie radostnej atmosféry som v závere použil hudobno – výrazové prvky ako dupanie a tieskanie, na základe ktorých dochádza ešte k väčšiemu umocneniu celého výrazu, a to nelen tejto časti skladby, ale celej kompozície. (Obr. 8)

Obrazová príloha

Obr. 1 Základný rytmická štruktúra piesne Kom kom kominár (*Dú dú pod vodu*).

Obr. 2 Rytmická štruktúra použitá ako spojovací a zároveň aj modulačný materiál ku štvrtej časti Dievčatko oravské.

Obr. 3 Použitie pískania ako výrazového farebného prostriedku.

8
S 2
A
T
B
ved' mi už ne - uj - d'eš. ved' do tak - to ro - ka joj, za mňou hra - bať
za mňou

Obr. 4 Metrická zmena.

572
S 1
S 2
A
T
B
Vln. I
Vln. II
Vla.
Vc.
Cb.
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li
svie-ce zho - re - li

Obr. 5 Rytmická štruktúra sláčikových nástrojov.

Obr. 6 Orchestrálna a zborová sadzba.

pre - spa - lo - še dziv - če

pre - spa - lo - še dziv - če

pre - spa - lo - še dziv - če

pre - spa - lo - še dziv - če

p

p

mf

mf

pizz.

f

Obr. 7 Orchestrální a zborová sadzba

mf Po - ma - ly ma ved' - te _____

mf Po - ma - ly ma ved' - te _____

mf Po - ma - ly ma ved' - te _____

*pp*_a _____

*pp*_a _____

Obr. 8 Orchestrální a zborová sadzba.

The image displays a musical score for an orchestral and choral arrangement. The top section consists of four staves, each representing a different percussion instrument. The first two staves are labeled 'potlesk' (clapping) and 'dupnutí' (drumming), both marked with a forte (*ff*) dynamic. The notation for these instruments uses rhythmic patterns of eighth and sixteenth notes, with some measures containing rests. The bottom section of the score is a large choir arrangement, consisting of eight staves. Each staff begins with a forte (*ff*) dynamic marking. The choir parts are written in a multi-measure rest format, indicating that the choir is silent for most of the duration shown. The notation includes various rhythmic values and rests, suggesting a complex, multi-measure rest structure for the choir.

Poznámky

- 1 Mužské zbory sú viac-menej dedikované Speváckemu zboru slovenských učiteľov.
- 2 Skladba bola písaná pre miešaný spevácky zbor pri príležitosti jeho 60. výročia založenia.

Literatúra

1. Vlastná partitúra

Résumé

Príspevok je analytickým pohľadom na vlastnú kompozíciu Slovenská suita pre miešaný zbor a sláčikový orchester. Jedná sa o skladbu vytvorenú pre Medzinárodný festival zborového umenia Voce Magna 2014 Žilina. Autor príspevku sa zaoberá vznikom hudobného diela, výberom hudobných vyjadrovacích prostriedkov, spracovaní hudobného materiálu, tektonickým riešením vybraných úsekov skladby, poukazuje na inšpiračné zdroje z oblasti slovenského folklóru a ich pretavenie do osobitého kompozičného spracovania s cieľom čo najvernejšieho zachytenia a stvárnenia obsahu textovej predlohy.

Kľúčové slová: Peter Špilák. Suita. Slovenská suita, zbor. Orchester. Voce Magna.

Mgr. art. et Mgr. Peter Špilák, PhD., ArtD., súčasný banskobystrický hudobný skladateľ patrí do mladej generácie slovenských skladateľov. Svoje štúdiá absolvoval na Fakulte humanitných vied Univerzity Mateja Bela na Katedre hudobnej a estetickéj výchovy v rokoch 1998–2002, kde pokračoval aj v doktorandskom štúdiu (2006). Zároveň od roku 1999 študoval na Fakulte múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici kompozíciu v triade prof. Ladislava Burlasa. V roku 2017 ukončil doktorandské štúdium na FMU AU pod vedením prof. Vojtecha Didiho. Už počas štúdia na Akadémii umení získal niekoľko ocenení, napríklad 3. miesto na skladateľskej súťaži v rámci medzinárodného festivalu Akademická Banská Bystrica 2003 za skladbu Dies irae pre miešaný zbor, v roku 2002 čestné uznanie na súťaži ORFEUS vyhlásenou VŠMU v Bratislave za skladbu Postscriptum pre osem nástrojov. Jeho skladby sa uvádzajú ako na domácich tak aj na zahraničných koncertných pódioch (Poľsko, Španielsko, Petrohrad, Švajčiarsko...). Jeho skladateľská tvorba obsahuje kompozície pre sólové nástroje, komorné zoskupenia, orchestrálne telesá a najväčšiu časť tvorby tvoria najmä kompozície pre zborové telesá. Pozornosť venuje aj detskej inštruktívnej tvorbe, ktorej potreby vyplynuli z jeho niekoľkoročného pôsobenia na Základnej umeleckej škole v Banskej Bystrici. V súčasnosti pracuje na Fakulte múzických umení Akadémii umení v Banskej Bystrici ako prodekan pre vzdelávaciu činnosť, rozvoj, zahraničné styky a ako vedúci Katedry kompozície a dirigovania zboru.

p.spilak@aku.sk